

## ХРОНІКА

УДК 001.32:61](477)НАМНУ(09)(045)

DOI: <http://dx.doi.org/10.15674/0030-59872023391-99>

## Багаторічна плідна співпраця Інституту ім. проф. М. І. Ситенка та Національної академії медичних наук України (до 30 річчя заснування Академії)

**М. О. Корж, В. О. Танькут, Г. М. Дем'яненко,  
І. В. Голубєва, К. В. Беренов, В. А. Андросенкова**

ДУ «Інститут патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Ситенка НАМН України», Харків

Національній академії медичних наук України у 2023 році виповнилося 30 років з дня заснування (рис. 1).

В історичному аспекті вже з початку періоду розбудови незалежної держави України в 1993 році виникла потреба в розробці нових підходів до організації наукових досліджень у галузі медицини, саме тоді Національна академія наук України і Міністерство охорони здоров'я України виступили з ініціативою створення Академії медичних наук. Принципи організації нової академії були визначені видатними вітчизняними вченими Національної академії наук України академіками: Патonom Б. Є., Возіановим О. Ф., Амосовим М. М., Кундієвим Ю. І., Лук'яновою О. М., Фролькісом В. В., Шалімовим О. О. і Коржем О. О.

24 лютого 1993 р. перший Президент України Л. М. Кравчук підписав указ «Про створення Академії медичних наук України», а 22 березня 1993 р. була прийнята постанова Кабінету Міністрів України № 211 «Питання Академії медичних наук України».

Був визначений кількісний склад членів новоствореної академії, а саме: 30 дійсних членів академії та 60 членів-кореспондентів, а також 25 академіків-засновників та провідні медичні установи, які мали увійти у структуру нової академії. На першому етапі до складу Академії входило 12 наукових установ, у подальшому було додатково включено ще 6, у 2000 р. постановою Кабінету Міністрів України до Академії передано ще 18 науково-дослідних інститутів.

Першим президентом обрано видатного хірурга, талановитого вченого лауреата Державної премії України, академіка НАН України, директора Інституту урології та нефрології професора Возіанова О. Ф. (рис. 2, а).



Рис. 1. Фото головного корпусу Національної академії медичних наук у Києві

Дійсними членами АМН України стали її засновники — видатні українські вчені М. М. Амосов, В. О. Бондаренко, А. Д. Візір, М. Я. Головенко, В. П. Комісаренко, С. В. Комісаренко, О. О. Корж, Ю. І. Кундієв, А. О. Лобенко, Л. Т. Мала, О. О. Навакатікян, В. Г. Пінчук, Н. О. Пучківська, Л. А. Пиріг, А. П. Ромоданов, Б. Я. Резнік, Ю. С. Спіженко, К. С. Терновий, В. В. Фролькіс, Д. Ф. Чеботарьов, О. О. Шалімов.

Протягом 1993 р. відбулися перші засідання дійсних членів нової Академії, на яких були обрані віцепрезиденти академії Ю. П. Зозуля та В. В. Фролькіс і вчений секретар Ю. І. Губський. Пізніше віцепрезидентом став академік Ю. І. Кундієв, а потім академік Л. Г. Розенфельд. До 1997 р. головним ученим секретарем був член-кореспондент АМНУ Губський Ю. І., а з 1997 на цю посаду обрано члена-кореспондента Національної академії медичних наук України Міхньова В. А.

На сьогодні віцепрезидентами є академіки Заболотний Д. І., Коваленко В. М., Лазоришинець В. В., Лурін І. А., Тронько М. Д.

Академію медичних наук України визначено головною науковою медичною установою зі статусом самоврядної організації та незалежною в проведенні наукових досліджень. Основними першочерговими завданнями Академії медичних наук на той час були такі:

- визначення пріоритетних напрямів розвитку медичної науки в Україні;
- комплексний підхід до розвитку медичної науки, проведення фундаментальних і прикладних досліджень у галузі охорони здоров'я і медицини;
- інтеграція академічної, вузівської та галузевої медичної науки з метою створення єдиної політики в цій сфері;
- участь у розробці пропозицій і рекомендацій з питань розвитку медичної науки та охорони здоров'я, а також вищої медичної та фармацевтичної освіти;
- підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації;
- підтримка талановитих учених, сприяння науковій творчості молоді в галузі медицини.

Створення Академії медичних наук значно сприяло підвищенню якості й ефективності фундаментальних і прикладних досліджень у галузі медицини та суміжних науках, покращенню підготовки наукових кадрів і лікарів для практичної охорони здоров'я, що дало новий імпульс розвитку медичної науки в Україні. Указом Президента України від 24 лютого 2010 р. їй було присвоєно статус Національної Академії медичних наук України.

У 2011 р. на пост президента НАМН обраний академік Андрій Михайлович Сердюк (рис. 2, б),

який активно продовжив розвивати раніш визначені напрями діяльності академії, що значно підвищило її статус та визнання на державному рівні.

У 2016 р. президентом НАМН України стає талановитий вчений нейрохірург академік Віталій Іванович Цимбалюк (рис. 2, в).

Цей період в «житті» Академії характеризується активною діяльністю щодо визначення та розвитку нових пріоритетних наукових напрямів досліджень, які відповідають міжнародним рівням.

Було обрано новий склад Президії і розроблено статут відповідно до вимог часу. Пріоритетними напрямами розвитку медичної науки були визначені такі:

- вивчення фундаментальних механізмів життєдіяльності організму та розвитку патології;
- розробка принципово нових методів діагностики, лікування та профілактики найпоширеніших хвороб людини, шляхів зміцнення здоров'я та подовження тривалості життя;
- розкриття механізмів і профілактика несприятливої дії на організм людини чинників навколишнього середовища, у тому числі радіаційного, та умов праці.

У цей період в Академії створено нові фахові відділення — із клінічної, теоретичної та профілактичної медицини, а також управління — науково-координаційне, лікувально-організаційне й управління міжнародних і міжвідомчих наукових зв'язків. Усе це значно підвищило авторитетність і значимість Академії на державному і міжнародному рівнях.

Сьогодні академіком-секретарем відділення клінічної медицини є академік Антипкін Ю. Г., а відділення теоретичної та профілактичної медицини — академік Базика Д. А.



Рис. 2. Фото академіків Возіанова О. Ф. (а), Сердюка А. М. (б), Цимбалюка В. І. (в)



**Рис. 3.** Фото керівників інституту за період з 1907 по 1996 р.: а) К. Ф. Вегнер, б) М. І. Ситенко, в) Я. Г. Дубров, г) М. П. Новаченко, д) О. О. Корж

На тепер у НАМН України 48 дійсних членів і 78 членів-кореспондентів. До її складу входять 35 провідних наукових установ, в яких працюють вчені різних спеціальностей клінічної, теоретичної та профілактичної медицини, серед яких 578 докторів наук, 1 396 кандидатів наук.

Однією з таких наукових установ, які включені до складу Академії у 2000 р., є найстаріший в Україні науково-дослідний ортопедо-травматологічного профілю «Інститут патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Ситенка». Він створений і відкритий у Харкові 8 червня 1907 р. відповідно до рішення XXXI з'їзду гірничопромисловців Донбасу. Тоді його назва була Медико-механічний інститут. Це був перший в Україні заклад ортопедо-травматологічного профілю, основним завданням якого було кваліфіковане лікування постраждалих із ушкодженнями та переломами кісток і суглобів, які вони отримали на підприємствах вугільної, рудничої та металургійної промисловості Донбасу, а також проведення експертизи та визначення ступеня втрати працездатності цього контингенту хворих.

Протягом багаторічної історії Інституту його директорами були всесвітньо відомі видатні науковці ортопеди-травматологи й організатори (рис. 3): проф. К. Ф. Вегнер (1907–1926 рр.), член-кор. АН України, проф. М. І. Ситенко (1926–1940 рр), проф. Я. Г. Дубров (1940–1943 рр.), член-кор. АН України, проф. М. П. Новаченко (1943–1965 рр.), академік НАН України, проф. О. О. Корж (1965–1996 рр).

Із 1996 р. Інститут очолює Заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат Державної премії України, професор Микола Олексійович Корж (рис. 4), який, продовжуючи історичні традиції установи, сформував енергійний творчий колектив, що дало можливість подальшого активного та плідного розвитку наукових і клінічних досліджень.



**Рис. 4.** Фото професора Коржа М. О.

На сьогодні пріоритетними напрямками наукової діяльності Інституту залишаються фундаментальні й експериментально-діагностичні дослідження в галузі ортопедії та травматології, ортопедичні проблеми в разі патології хребта, ортопедична артрологія й ендопротезування суглобів, ортопедична онкологія, сучасна бойова травма та реабілітація постраждалих.

Досягненнями багатьох видатних вчених і фахівців Інституту, які в різні роки працювали в його стінах: К. Ф. Вегнера, М. І. Ситенка, В. Д. Чакліна, М. П. Новаченка, Л. П. Ніколаєва, Ф. С. Ельяшберг, О. П. Котова, В. О. Маркса, О. В. Недригайлової, Б. Й. Шкурова, К. Ф. Єленевського, Є. І. Лисицького, Б. К. Бабича, В. О. Берднікова, О. П. Скобліна, М. В. Андрусона, Є. Я. Панкова, О. О. Бухтіярова, О. О. Коржа, М. І. Куліша, С. Д. Шевченка, Б. І. Сіменача, М. І. Хвисяка, М. О. Коржа, О. І. Продана, Д. О. Яременка в Україні сформовано всесвітньо відома ситенківська школа ортопедії та травматології.

Із 2000 року, коли Державна установа «Інститут патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Ситенка» увійшла до складу Національної академії медичних наук України, вона плідно співпрацює



з нею. Під її керівництвом згідно з вимогами часу значно розширилася тематика наукових досліджень та підвищився їхній рівень, покращилася система впровадження наукових розробок Інституту в практику охорони здоров'я, більше уваги стало приділятися підготовці медичних кадрів з ортопедії та травматології.

Сьогодні Інститут ім. проф. М. І. Ситенка є головною науковою установою в Україні, яка займається проблемами патології хребта та суглобів, виконує провідну координаційну роботу щодо проведення наукових досліджень та організаційних відповідних заходів у цій галузі. Інститут здійснює курацію всіх областей України щодо проблем патології хребта та 10 областей із загальних проблем ортопедії та травматології.

Багаторічні глибокі фундаментальні теоретичні, морфологічні, біохімічні, електрофізіологічні та біомеханічні дослідження дозволили науковцям Інституту створити сучасні патогенетичні теорії розвитку патологічних станів хребта (диспластичного та дегенеративного спондилолізу, остеохондропатії хребта, нестабільності хребта та стенозу хребтового каналу) і суглобів (деформівного артрозу та артритів, асептичного некрозу), а також по-новому розкрити основні механізми розвитку репаративного остеогенезу. Отримані нові знання стали підґрунтям для розробки та впровадження у практику медицини низки нових діагностичних та лікувальних заходів щодо використання сучасних передових технологій під час виконання хірургічних втручань на хребті та суглобах, а також для покращення процесів остеорепації та зрощення переломів кісток.

Важливим і актуальним було те, що у 2001 р. в Інституті на базі першого в Україні відділення вертебології, яке створили ще у 1974 р., організовано науковий відділ інструментальної та малоінвазивної хірургії хребта. Під керівництвом В. О. Радченка співробітники відділу К. О. Попсуйшапка, Г. А. Скіданов, А. І. Попов, В. О. Куценко, О. А. Сиренко, О. О. Барков та ін. розробили нові сучасні, більш ефективні методи оперативного і консервативного лікування хворих із патологією хребта, зокрема було створено та застосовуються так звані «динамічні фіксатори» під час хірургічного лікування захворювань хребта, розроблено нові сучасні технології лікування сколіозу та спондилолізу, новий метод черезшкірної денервації дуговідросткових суглобів за спондилоартрозу.

Для хворих на остеохондроз, із компресійними переломами хребців за умов остеопорозу у відді-

ленні були розроблені і впроваджені в практику технології малоінвазивних хірургічних втручань. Співробітниками Інституту проводяться перспективні фундаментальні дослідження з питань використання клітинної терапії, трансплантації аутологічних клітин ушкодженого міжхребцевого диска, вивчаються причини розвитку транзитного поперекового болю в хребті, а також вплив паравертебральних м'язів на результати операції спондилодезу.

Науковцями клініки вертебології вперше в Україні розроблені та впроваджені в клінічну практику нові способи хірургічних втручань у разі пухлин хребта з використанням імплантів із гідроксилапатитної та корундової кераміки для заміщення дефектів уражених хребців і кісток. Створено також унікальну систему операцій для корекції деформації скелета у дітей та дорослих, розроблено алгоритм хірургічного лікування хворих на гематопоетичні та метастатичні ураження грудного та поперекового відділів хребта. Розроблено вітчизняний міжтіловий ендопротез для заміщення тіла хребця, а також ендопротез міжхребцевого диска та набір інструментів для виконання операції, розроблено та впроваджено новий спосіб пункційної вертебропластики за остеопорозу тіл хребців. Обґрунтовано використання сучасної 3D-навігаційної системи та нейромоніторингу для запобігання ускладнень під час операцій транспедикулярної фіксації хребта.

В Інституті ім. проф. М. І. Ситенка вперше в Україні було сконструйовано і впроваджено в клінічну практику коригувальний корсет для лікування сколіозу, також розроблено полісегментарні «зростаючі» конструкції для фіксації хребта, які «зростають» разом із пацієнтом, спеціальний інструментарій та впроваджено новий хірургічний метод лікування сколіотичної хвороби у дітей та дорослих, який відповідає світовому рівню імплантів для дітей

Уперше в Україні науковцями Інституту розпочато фундаментальні дослідження щодо проблеми захворювань суміжних хребтових сегментів після виконання операцій спондилодезу за дегенеративних захворювань хребта. Створено нову методику транспедикулярної фіксації гвинтами сегментів хребта в пацієнтів з остеопорозом та метастатичними ураженнями тіл хребців.

Спільно з ННЦ «Харківський фізико-технічний Інститут» (ННЦХФТІ) за грантом Національного технічного центру України розроблено 3 варіанти бактерицидних покриттів на фіксувальні

пристрої на основі оксиду титану та проведено їхнє дослідження у культурі клітин.

Протягом багатьох років співробітники Інституту плідно працюють із ВАТ «УкрНДІ вогнетривів ім. А. С. Бережного» над розробкою нових видів імплантаційних керамічних матеріалів і вивченням можливостей їхнього використання в реконструктивно-відновній хірургії опорно-рухового апарату людини. Розроблено нові види імплантатів із вуглець-вуглецевого композитного матеріалу для остеосинтезу в разі метафізарних та метадіафізарних переломів довгих кісток, які відтворюють анатомічну будову метафізарного відділу кістки.

Співробітники Інституту розробили спосіб діагностики ранніх стадій остеоартрозу великих суглобів, методи фракціонування глікозаміногліканів у біологічних рідинах, створили алгоритмізовану систему діагностики різних стадій остеоартрозу великих суглобів.

У відділі артрології та ендопротезування, який очолює В. А. Філіпенко, співробітниками В. О. Танькутом, А. І. Жигуном, О. В. Танькутом, С. Є. Бондаренком, О. П. Марущаком, З. А. Арутюняном та ін. розроблені патогенетично обґрунтовані системи діагностики та лікування хворих із різними формами деформувальних артрозів.

Новим напрямом у роботі науковців стала розробка на основі наноструктурних технологій нових біосумісних матеріалів із невідомими до теперішнього часу властивостями, отримано свідоцтво Міністерства охорони здоров'я України про державну реєстрацію «Імплантатів сапфірових для ендопротеза кульшового суглоба», створених спільно з Науково-виробничим об'єднанням «Інститут монокристалів Національної академії наук України».

У відділі також розроблено та впроваджено сучасні методики передопераційного планування операцій ендопротезування суглобів, у тому числі з використанням 3D-технологій, які, завдяки застосуванню пластикових моделей частин сегментів (ушкодженого та контрлатерального), виготовлених методом 3D-принту в масштабі 1 : 1 на підставі сканів КТ-дослідження, надають змогу моделювати хірургічні втручання із використанням різних фіксуєчих пристроїв. Все це дозволяє знизити час виконання операції та знизити ризик виникнення ускладнень.

Уперше розроблено спосіб прогнозування розвитку інфекційних ускладнень у хворих із масивними металевими імплантатами, який обґрунтований проведеними дослідженнями показників

крові. Цей метод сприяє виявленню ранніх інфекційних ускладнень, що дозволяє своєчасно почати лікування хворого та скоротити терміни його реконвалесценції.

Для хірургічного лікування хворих із контрактурами колінного суглоба у відділі артрології розроблено новий хірургічний спосіб стабілізації бічного зв'язкового апарату колінного суглоба, застосовано спосіб заміщення дефектів капсули колінного суглоба, що дає можливість відновити його функцію. Також створено нову методику реабілітації хворих, а саме — спосіб реабілітації пацієнтів після ендопротезування колінного суглоба, як метод профілактики розвитку контрактур. Використання цієї методики в клінічній практиці дозволяє підвищити ефективність хірургічного лікування та зменшити відсоток післяопераційних ускладнень, що позитивно позначається на скороченні середнього терміну лікування хворих, а також мінімізує час їхнього перебування в стаціонарі та зменшує витрати на лікування.

У лабораторії біомеханіки Інституту на основі проведених клінічних обстежень хворих на коксартроз біомеханічно обґрунтований реабілітаційний комплекс із відновлення симетричності ходьби та пристрій для здійснення контролю за процесом. У результаті клініко-біомеханічних досліджень науковцями Інституту розроблено спосіб відновлення функції опороздатності ортопедичних хворих, який дозволяє відновити функцію м'язів, відповідальних за постуральний баланс після ендопротезування кульшового суглоба (О. А. Тяжелов, М. Ю. Карпінський, І. А. Субота, О. Д. Карпінська, О. А. Ярьсько).

На підставі комплексних фундаментальних досліджень у відділі патоморфології вперше доведено, що спільною ланкою в механізмі розвитку артрозу, остеохондрозу хребта та остеопорозу є неприродне ремоделювання субхондральної кістки. Встановлено зв'язок між низькою мінеральною щільністю кісткової тканини у жінок у постменопаузальному періоді з дефіцитом і недостатністю вітаміну D. Відповідно, зниження рівня вітаміну D є спільною ланкою в розвитку структурно-функціональних порушень у хрящі та кістці.

У відділі патофізіології та функціональної діагностики І. В. Котульським, Г. М. Дем'яненко, Д. Р. Дуплій, С. М. Яковенко та ін. проводились фундаментальні дослідження механізмів формування патологічних процесів у структурах хребта та суглобів, які стали базисним підґрунтям для розробки нових патогенетичних концепцій і принципів диференціальної діагностики й лікування.

На підставі дослідження ролі симпатикотонічних і парасимпатикотонічних механізмів, їхніх нейромедіаторних ланок, у патогенезі больових, ішемічних та остеохондропатичних синдромів опорно-рухової системи розроблено нові методи функціональної діагностики та патогенетичної терапії больових синдромів в ділянці плечового і тазового пояса, зокрема в разі неспецифічного болю в спині й асептичного некрозу головки стегнової кістки, які забезпечують повну ремісію та відновлення працездатності на ранніх стадіях процесу.

Окремим важливим напрямом наукової діяльності є ортопедична онкологія.

В 2001 році в Інституті створено відділ кісткової онкології, основним напрямом діяльності якого стало комплексне лікування хворих із пухлинами кісток. Очолив відділ О. Є. Вирва. Під його керівництвом співробітниками відділу Я. О. Головіною, Р. В. Маликом, І. В. Шевченком, Д. О. Міхановським та ін. обґрунтовано та впроваджено в хірургічну практику сучасні методи застосування індивідуальних ендопротезів для лікування пухлин довгих кісток. Розроблено власні уніфіковані модульні конструкції штучних суглобів для ендопротезування кістково-суглобових дефектів різних розмірів і локалізацій. Уперше в Україні обґрунтовано можливість застосування модульних однополюсних ендопротезів у дітей, хворих на злоякісні пухлини кісток кінцівок. Упроваджено в клінічну практику новий спосіб комбінованого лікування гігантоклітинних пухлин кісток, використання якого покращує результати хірургічного лікування хворих на гігантоклітинні пухлини кісток і дозволяє підвищити його ефективність на 40 %. Також запропоновано новий спосіб заміщення післярезекційного дефекту періацетабулярної ділянки таза, який дозволяє проводити органозбережне хірургічне лікування кісткових пухлин таза та відновити цілісність тазового кільця та зберегти опорну та рухову функцію нижніх кінцівок.

Велику увагу в Інституті завжди приділяли наданню кваліфікованої ортопедичної допомоги дітям. Саме в нашій установі вперше в Україні під час лікування дітей застосували метод Ілізарова та стержневі апарати для корекції та подовження гомілки за її уродженого вкорочення. Під час оперативного лікування дітей зі сколіотичною деформацією хребта впроваджено методіку операцій зі застосуванням розроблених в Інституті полісегментарних конструкцій хребтових дистракторів (апаратів), зокрема таких, «що зрос-

тають». Досвід використання цих дистракторів є унікальним у світовій практиці. Фахівцями дитячої клініки також розроблено та впроваджено в клінічну практику інтрамедулярний телескопічний фіксатор для лікування переломів та дефектів довгих кісток у дітей з «незавершеним остеогенезом». Також розроблені й активно використовуються технології лікування різних форм патології кульшового суглоба у дітей різного віку (С. Д. Шевченко, С. О. Хмизов, В. В. Баєв, Г. В. Кирич, І. М. Гарбузняк, О. І. Корольков та ін.).

На основі використання комплексу фізіотерапевтичних, протезно-ортопедичних заходів та методів лікувальних фізичних вправ, механотерапії (використовується єдиний вітчизняний апарат для автоматичної розробки рухів у кульшовому та колінному суглобах) у поєднанні з медикаментозним лікуванням науковцями розроблена та впроваджена система відновного реабілітаційного лікування дітей та дорослих (В. А. Стауде, Т. М. Гращенкова).

У 2008 році Державну премію України в галузі науки і техніки отримали проф. Корж М. О., проф. Радченко В. О., проф. Грунтовський Г. Х., проф. Продан О. І., доктор мед. наук Мезенцев А. О. за комплексну роботу «Розробка та впровадження новітніх хірургічних технологій в разі захворювань та ушкоджень хребта». Молоді вчені інституту (О. В. Танькут, О. А. Підгайська, Я. А. Долуда) були лауреатами Премії Президента України.

Колектив Інституту за визначний внесок у розвиток медичної науки в галузі ортопедії та травматології, надання висококваліфікованої спеціалізованої допомоги хворим та підготовку наукових кадрів був неодноразово нагороджений почесними грамотами: у 2007 і 2017 Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України, у 2013 р. Грамотою Верховної Ради України, у 2007 — Почесною відзнакою Харківської обласної ради «Слобожанська слава», у 2007 і 2017 — Медаллю Національної Академії медичних наук України.

Важливим напрямом діяльності Інституту є науково-організаційна діяльність. Проводиться робота з підготовки наукових кадрів в аспірантурі, докторантурі, інтернатурі, а також на курсах стажування та семінарах лікарів-фахівців і фахівців середньої ланки. Установа також є учбовою базою для підготовки студентів на кафедрі травматології, ортопедії, фізичної та реабілітаційної медицини, за останніх 5 років було підготовлено майже 3 тисячі фахівців.

У період воєнного стану в Україні Інститут постійно бере активну участь у лікуванні хворих,

постраждалих у зоні бойових дій. Безперервно працюють створені ще в 2014 році клінічні відділення бойової травми та реабілітаційне. Їхні співробітники розробили практичні рекомендації щодо тактики лікування та реабілітації пацієнтів із травматичними, бойовими ушкодженнями довгих кісток та їх наслідками, а також методичні рекомендації щодо удосконалення системи надання медичної допомоги постраждалим з даною патологією.

З 24 лютого 2022 р. і до теперішнього часу фахівцями інституту (О. Г. Чернишов, В. В. Палкін, О. В. Палкін, І. В. Шевченко, О. П. Марущак, З. А. Арутюнян та ін.) надано консультативно-лікувальну та оперативну допомогу військовим і понад 1 000 цивільних пацієнтів, постраждалих у зоні військового конфлікту, виконано складні реконструктивні операції на кістках та суглобах.

Обґрунтовано та розроблено концепцію лікування постраждалих із вибуховими та вогнепальними переломами тіл хребців. Вона допомогла обрати оптимальний метод лікування цього контингенту хворих, а проведена клінічна апробація й отримані результати підтвердили її ефективність. У 2020 р. Президія НАМН України визнала науково-дослідну роботу «Розробити концепцію лікування вибухових та вогнепальних переломів хребців грудного та поперекового відділу хребта» (В. О. Радченко, К. О. Попсуйшапка) кращою і відзначила дипломом.

У 2018–2022 рр. в Інституті під керівництвом проф. Коржа М. О. проводились важливі наукові дослідження з удосконалення методів діагностики, лікування та реабілітації постраждалих із бойовою травмою кінцівок, що дало можливість створити більш ефективну систему лікування та медичної реабілітації цього контингенту хворих (виконавці дослідження К. К. Романенко, Я. А. Долуда, Д. В. Прозоровський, В. О. Танькут, І. В. Голубєва та ін.).

На сьогодні Інститут є територіально-госпітальною базою Військово-медичного клінічного центру Північного регіону МО України й активно продовжує співпрацювати з лікувально-профілактичними закладами мережі практичної медичної допомоги зі впровадження сучасних методів лікування постраждалих із вогнепальними переломами хребта та дефектів кісток кінцівок, надаючи необхідну висококваліфіковану консультативну та лікувальну допомогу. Фахівці виїжджають для надання спеціалізованої допомоги у лікувальні заклади міст Харківської області (Балаклія, Чу-

гуїв, Первомайськ) та України: Івано-Франківськ, Полтава, Черкаси.

Із метою забезпечення високоякісної спеціалізованої ортопедо-травматологічної допомоги постраждалим і підвищення ефективності реабілітації пацієнтів із наслідками вогнепальних та мінно-вибухових травм опорно-рухової системи в Інституті під керівництвом директора проф. Коржа М. О. здійснено низку науково-організаційних і лікувально-профілактичних заходів, а саме:

- створено оперативний штаб з організації необхідної високоспеціалізованої медичної допомоги постраждалим внаслідок бойових дій на сході України;

- створено необхідний запас медикаментів, наборів медичного інструментарію, препаратів крові та кровозамінників, лікарських засобів для протишокової терапії, шовного та перев'язувальних матеріалів та інших засобів медичного призначення для організації нагальної високо-спеціалізованої медичної допомоги постраждалим внаслідок бойових дій;

- забезпечено цілодобовий прийом постраждалих із зони зіткнення, які потребують невідкладної медичної допомоги спеціалізованими бригадами;

- опрацьовано механізм цілодобового термінового оповіщення та збору членів мобільних бригад та алгоритм дій медичних працівників на випадок надання медичної допомоги постраждалим;

- здійснюються заходи щодо співпраці з Міністерством охорони здоров'я, Службою безпеки, Міністерством внутрішніх справ, адміністрацією Державної прикордонної служби і Міністерством оборони України з питань взаємодії і координації з питань медичного забезпечення, надання медичної допомоги та медичної реабілітації постраждалих під час бойових дій;

- практично у всіх регіонах України, прилеглих до м. Харкова, у тому числі районах бойових дій, співробітники Інституту (згідно з графіком) цілодобово надають консультативну та діагностично-лікувальну допомогу травматологічним відділенням лікарень, виконують найскладніші оперативні втручання зі застосуванням останніх новітніх розробок колег.

Із перших років існування Інституту важливим напрямом його діяльності традиційно було і є співробітництво з міжнародними організаціями ортопедів-травматологів. На сьогодні це такі міжнародні товариства: «SICOT», «AAOHS», «EHS», «ISMSS», «AAOS», «EFORT».



Наші співробітники (М. О. Корж, В. А. Філіпенко, О. Є. Вирва, С. Є. Бондаренко, В. О. Радченко, І. Ф. Федотова та ін.) члени цих організацій. Їхня активна дослідницька позиція сприяє підвищенню авторитету Інституту у світовій науковій спільноті. Кожного року молоді фахівці Інституту виїждять за кордон із робочими візитами, для стажування в спеціалізованих клініках, брати участь у роботі семінарів, науково-практичних форумів тощо.

Протягом 20 років, починаючи з 2002 року, щорічно на базі Інституту проходили міжнародні симпозиуми «Малоінвазивна та інструментальна хірургія дегенеративних захворювань поперекового відділу хребта» за участю провідних зарубіжних спеціалістів із Європи, Сполучених Штатів Америки, Азії, Африки.

У 2020 і 2021 рр. Інститут разом з Українською асоціацією ортопедів-травматологів у співпраці з Європейським товариством кульшового суглоба (EHS) та за підтримки Європейської федерації ортопедичних товариств (EFORT) проводив Міжнародні конференції «Передові методики лікування патології кульшового, колінного та плечового суглобів». У конференціях взяли участь закордонні спеціалісти з 14 країн світу. Тематика заходів була присвячена інноваційним підходам у лікуванні патології великих суглобів — від реконструктивної хірургії до ревізійного ендопротезування, обговоренню складних випадків, пов'язаних із ускладненнями ендопротезування, діагностикою та лікуванням перипротезної інфекції.

За останні 5 років Інститут організував і провів 20 наукових конференцій і симпозиумів у змішаному форматі (on-line та of-line) та 6 конференцій щодо бойової травми, в яких взяли участь провідні військові медики Харкова, Києва, Львова, а також іноземні фахівці. Сумісно з АО «Foundation» організовано та проведено (доц. Романенко К. К.) 25 вебінарів з бойової травми за участю провідних фахівців Ізраїлю, США, Великобританії.

Щомісяця разом із Харківським обласним осередком Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація ортопедів-травматологів» інститут (on-line та of-line) проводить Дні ортопеда-травматолога, на яких фахівці обмінюються передовим досвідом. Це сприяє підвищенню професійної кваліфікації та якості надання медичної допомоги.

У 2017–2019 рр. співробітники установи брали участь в проєкті «Erasmus+», який був рамковим проєктом Євросоюзу і до якого були залучені вче-

ні Ізраїлю, Іспанії, Хорватії, Польщі. Його метою були модернізація та інтернаціоналізація вищої освіти у галузі біоінженерії в цільових університетах України й Ізраїлю. Як результат створено нові компетенції та курікули для бакалаврів та магістрів зі спеціальністю «Біоінженерія», а також було видано монографію «Technic and subjects on bio-medical engineering», співавтором якої є В. О. Танькут.

Також установу було залучено до участі в міжнародних європейських багатоцентрових дослідженнях «European Musculoskeletal Oncology Society» щодо вивчення результатів лікування пацієнтів із пухлинами кісток рідкісних нозологічних груп, локалізацій ураження й особливих видів реконструктивних втручань «Prognostic factors and survival in clear cell chondrosarcoma patients».

Співробітниками активно здійснюється видавнича діяльність. Окрім безперервного видання широко відомого журналу «Ортопедія, травматологія та протезування», публікуються монографії, підручники, посібники, за останні 5 років — 20.

Сьогодні в Інституті працюють 480 співробітників, серед яких 23 доктори медичних наук, у тому числі 7 професорів, 51 кандидат медичних, біологічних і фармацевтичних наук і 2 доктори філософії (PhD), серед них 2 лауреати Державної премії України (проф. Корж М. О., проф. Радченко В. О.), 4 заслужених діяча науки і техніки України (проф. Корж М. О., проф. Радченко В. О., проф. Філіпенко В. А., проф. Хмизов С. О.), 2 заслужених лікарів України (канд. мед. наук Орлов Г. С., проф. Вирва О. Є.) і заслужений працівник охорони здоров'я (медична сестра Тесленко О. Б.).

Колектив Інституту продовжує активно співпрацювати з Національною академією медичних наук України і має багато творчих планів на майбутнє. Серед них наукові дослідження з актуальних проблем ортопедії та травматології, а саме:

– дослідження проблем лікування вогнепальних, мінно-вибухових і осколкових ушкоджень опорно-рухової системи та їх наслідків, а також реабілітації за цих ушкоджень;

– розробка нових малоінвазивних технологій лікування пацієнтів із патологією опорно-рухової системи;

– розробка нових сучасних біоматеріалів на основі нанотехнологій для використання в ортопедії та травматології;



– дослідження проблем застосування стовбурових клітин в ортопедії та травматології;

– продовження досліджень патогенезу ортопедичних захворювань хребта і суглобів та репаративної регенерації тканин на основі сучасних уявлень про нейромедіаторні та гуморальні механізми регуляції метаболізму та структури кісткової та хрящової тканин.

Адміністрація та колектив Інституту широко вітають Національну академію медичних наук України із 30-річчям з дня заснування і бажають подальших творчих успіхів в її роботі задля процвітання вітчизняної медичної науки і практики!

**Конфлікт інтересів.** Автори декларують відсутність конфлікту інтересів.

### Список літератури

1. Pirogov, O. V. (2007). Academy of Medical Sciences of Ukraine. Compiler. Kyiv : Akadempres. (in Ukrainian)
2. Tsybalyuk, V. I., Tronko, M. D., Hubsyky, Y. I., Mikhnev, V. A., Kovalenko, V. M., Zabolotny, D. I., Antipkin, Y. G., & Bazika, D. A. (2018). National Academy of Medical Sciences of Ukraine. 25 years old. Academic medical science — for Ukrainian society. 1993–2018. Kyiv: VD «Avicenna». (in Ukrainian)
3. Tsybalyuk, V. I. (2018). National Academy of Medical Sciences of Ukraine — 25 years. Kyiv : Alfa-Vita. (in Ukrainian)
4. Novachenko, N. P. (Eds.) (1964). 50 years of scientific, medical and organizational and methodological activity of the Ukrainian Scientific and Research Sytenko Institute of Spine and Joint Pathology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine (1907–1957). Kyiv : «Zdorovye» Publishing House. (in russian)
5. Korzh, N. A., & Yaremenko, D. A. (Eds.) (2007). Historical essay about the Sytenko Institute of Spine and Joint Pathology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine. To the 100<sup>th</sup> anniversary of the foundation. Kharkiv : Sytenko Institute of Spine and Joint Pathology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine. (in russian)
6. Korzh, N. A. (2007). History of the institute. Memories of people, destinies, time. Kharkiv : Prapor. (in russian)
7. Institute reports on scientific, clinical and organizational activities for 2018, 2019, 2020, 2021, 2022. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 01.09.2023

## THE LONG-TERM FRUITFUL COOPERATION OF THE SYTENKO INSTITUTE OF SPINE AND JOINT PATHOLOGY AND THE NATIONAL ACADEMY OF MEDICAL SCIENCES OF UKRAINE (TO THE 30<sup>TH</sup> ANNIVERSARY OF THE ACADEMY)

M. O. Korzh, V. O. Tankut, H. M. Demianenko, I. V. Golubeva, K. V. Berenov, V. A. Androsenkova

Sytenko Institute of Spine and Joint Pathology National Academy of Medical Sciences of Ukraine, Kharkiv

✉ Mykola Korzh, MD, Prof. in Traumatology and Orthopaedics: mykola.korzh47@gmail.com

✉ Volodymyr Tankut, MD, Prof. in Traumatology and Orthopaedics: ipps-noo@ukr.net

✉ Hanna Demianenko, PhD in Biol. Sci: ipps-nauka@ukr.net

✉ Inna Golubeva: ipps-noo@ukr.net

✉ Kostyantyn Berenov, PhD in Traumatology and Orthopaedics: berenov@ukr.net

✉ Viktoriya Androsenkova: tori2017v@gmail.com